

07

โคลงกลบทศิริวิบูลกิตติ: ข้อมูลใหม่ทางวรรณคดี

Siriwibulkit Thai Jingle Poem: New Details in Literature

Received: August 2, 2023 | Revised: September 2, 2023 | Accepted: October 20, 2023
DOI: 10.14456/drj.2024.7

นิตยา ธัญญาพาณิชย์*

Nitaya Thanyaphanit

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิปริญญาดุษฎีบัณฑิต สำนักศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. อีเมล: nitayathanya@gmail.com

Assistant Professor, Experts transliterate the Thai manuscripts of Arts and culture Office, Songkhla Rajabhat University. email: nitayathanya@gmail.com

บทคัดย่อ

ต้นฉบับโคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์เป็นหนังสือชุดคำ (สมุดไทย) ของหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ยังไม่เคยปรากฏและเผยแพร่ ณ ที่ใดมาก่อน ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาเนื้อเรื่อง ฉันทลักษณ์และประวัติของผู้แต่ง ผลการศึกษาทำให้ได้พบข้อมูลใหม่ทางวรรณคดี คือพบวรรณคดีเรื่องใหม่ “โคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์” เนื้อเรื่องที่แตงนำมาจาก ศิริวิบูลกิตต์ชาตก แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ จำนวน 67 บท มีทั้งที่แตงเป็นโคลงกระทู้ โคลงกระทู้กลบทและโคลงกลบท เฉพาะที่แตงเป็นโคลงกระทู้กลบทและโคลงกลบท มีจำนวน 23 บท (23 ชนิด) ทั้งยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แตง คือ หลวงศรีปริษา (เซ่ง) มากกว่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง กลอนกลบทศิริวิบูลกิตต์ โดยได้บอกชื่อถิ่นกำเนิด การย้ายถิ่น ความรู้ความสามารถ การรับราชการ การได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และผลงาน ทำให้ผู้อ่านได้ทราบประวัติของกวีผู้นี้ชัดเจนขึ้น โดยมีข้อมูลใหม่บางประการที่แตกต่างไปจากข้อสันนิษฐานเดิม

คำสำคัญ: โคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์, ข้อมูลใหม่, วรรณคดี

A b s t r a c t

The original version of the “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” was recorded on a black folding-book manuscript and stored in the Kanchanaphisek National library, Songkla. Moreover, this has never been exhibited to the public. The purposes of this study were to study in detail the story, the prosodic aspects, and the author’s biography. The major findings in studying the “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” were that the story was from Siriwibulkit Jataka and composed in Khlong Si-Suphab Poem form with 67 stanzas, including stanzas in acrostic, Thai jingle acrostic and Thai jingle poem style. Thai jingle acrostic and Thai jingle poem were found in 23 stanzas (23 types). The content in “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” holds more details about the author Luang Sipricha (Seng) than can be found in “Siriwibulkit Thai Jingle Poetry”. It dealt with the author’s name, birthplace, migration, capability, government service worker, royal sponsored official title, and works. These made the readers know more clearly about the author. Some new details shown in the literature are different from the former assumptions.

Keywords: Siriwibulkit Thai Jingle Poem, New Information, Literature

บทนำ

ในวรรณคดีไทย รู้จักกลอนกลบทศิริวิบุลยคติในฐานะกลอนกลบทเรื่องแรกของไทย โดยผู้แต่งได้นำศิริวิบุลยคติ์ขาดก ซึ่งเป็นชาดกลาดับที่ 5 ในปัญญาสชาดกมาแต่งเป็นกลอนกลบท จำนวน 86 ชนิด กรมศิลปากร (2519: ข-ค) กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งนายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงอธิบายเหตุผลที่นำหนังสือศิริวิบุลยคติ์มาพิมพ์ในหนังสือชุมนุมตำรากลอน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณความตอนหนึ่งว่า “...ถ้าจะว่าที่แท้เป็นตัวตำรากลอนกลบท แลต้นฉบับหายากมาก ถ้าไม่พิมพ์ไว้จะสูญเสีย...” กลุ่มจุดตะเกียง (2553) แสดงข้อคิดเห็นว่า “กลบทศิริวิบุลยคติ์เป็นกลอนกลบทเรื่องแรกที่แต่งเป็นเรื่องราวและใช้กลบทถึง 86 ชนิด กลบทชนิดหนึ่งๆ ก็ใช้เหมาะสมแก่เรื่อง แสดงความสามารถของผู้แต่งเป็นอันมาก ถึงแม้จะมีการแต่งกลอนกลบทในภายหลังก็ดำเนินตามท่วงทำนองที่หลวงศรีปริชาวางไว้เป็นส่วนใหญ่”

นอกเหนือจากความสำคัญดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์วรรณคดีไทย มีข้อมูลแวดล้อมเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้น้อยมาก เปลื้อง ณ นคร (2527: 193-195) กล่าวว่า “หลวงศรีปริชา (เซ่ง) นี้ มีความสำคัญในทางวรรณคดี โดยเป็นผู้รวบรวมและคิดเขียนกลอนกลบทต่างๆ ไว้เป็นหลักฐานในหนังสือ

ชื่อ **ศิริวิบุลภิตติ** ประวัติของกวีผู้นี้ เราทราบได้เพียงเล็กน้อยว่ามีตำแหน่งเป็นโหรในกรมพระราชวังบวร แต่จะเป็นกรมพระราชวังบวรพระองค์ใดไม่ปรากฏหลักฐานชัด” นิตยา กาญจนวรรณ (2515: 256) กล่าวว่า “หนังสือกลอนกลบทศิริวิบุลภิตติ หลวงศรีปริชา (เซ่ง) แต่ง เป็นหนังสือที่แต่งครั้งกรุงเก่า แต่ไม่ทราบว่ารัชกาลไหน” Dhurakij Pundit University (2008) กล่าวถึงหลวงศรีปริชา (เซ่ง) ว่า “หลวงศรีปริชา (เซ่ง) เป็นโหรของเจ้าฟ้ากุ้ง (พระบັນฑูร) ซึ่งพระบันฑูรนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจ้าฟ้ากุ้ง”

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้มาจากข้อมูลที่ปรากฏอยู่เพียงเล็กน้อยในกลอนกลบทศิริวิบุลภิตติ ต่อมาเมื่อสำนักศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้พบหนังสือชุดคำ เรื่อง โคลงกลบทศิริวิบุลภิตติของหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ขนาดความยาว 36 เซนติเมตร ความกว้าง 12 เซนติเมตร ความหนา 2 เซนติเมตร หน้าที่ต้นมี 34 หน้า หน้าปลายมี 46 หน้า จึงได้นำมาปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์ พบว่าผู้แต่งได้นำเรื่องศิริวิบุลภิตติขาดก มาแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ จำนวน 67 บท โดยแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพและโคลงกระทู้ จำนวน 44 บท เป็นโคลงกลบทและโคลงกระทู้กลบท จำนวน 23 บท (23 ชนิด) เนื้อเรื่องเริ่มด้วยการอธิบายฉันทลักษณ์ของโคลงสี่สุภาพ แล้วกล่าวถึงพระเดชานุภาพและพระบุญญาธิการของท้าววยศกิติ เมื่อท้าววยศกิติสวรรคต พระศิริวิบุลภิตติได้ครองราชย์ และได้ทำบุญทำทาน ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระราชบิดาและพระราชมารดาเป็นนิจ พระศิริ

วิบุลกีตตีทรงมีอายุยืนและครองราชย์อยู่เป็นเวลานานมาก เมื่อเสด็จสวรรคตได้ไปเกิดบนสวรรค์ เป็นปิ่นทေးเสวยทิพย์สมบัติเป็นที่จำเริญใจ จากนั้นกล่าวถึงพระพุทธองค์ทรงแจ้งเรื่องการกลับชาติมาเกิดของพระนางสิริมตี ท้าวยศกิตติ ภูฏราช เพชฌฆาต พระศิริวิบุลกีตตีและบริวารทั้งหลาย และจบเรื่องด้วยการกล่าวสรรเสริญพระพุทธองค์ว่า ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจด ได้ตัดราคะกองลื้อแห่งวิภูสงสาร ได้ตรัสรู้พระธรรมแปดหมื่นสี่พัน พระธรรมชั้นดีด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นหลักแก้วของโลกในการขนสัตว์เข้าสู่พระนิพพาน และพระองค์ทรงเป็นผู้ประเสริฐในสามโลก ต่อจากนั้นผู้แต่งได้บอกประวัติและผลงานของตน และอธิษฐานขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สดุดีท้ายบอกวันเดือนปีที่แต่งคำประพันธ์จบ ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น 4 ค่ำ ปีมอก จ.ศ. 1210 (ตรงกับ พ.ศ. 2391) จากการพบโคลงกลบทศิริวิบุลกีตตี ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ทางวรรณคดีทำให้ได้พบความเชื่อมโยงกับกลอนกลบทศิริวิบุลกีตตี เป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาประวัติและสมัยของผู้แต่ง ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาวรรณคดีเรื่องสำคัญในประวัติวรรณคดีไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประวัติผู้แต่ง

จากการศึกษาประวัติของผู้แต่งโคลงกลบทศิริวิบุลกีตตีได้พบความเชื่อมโยงกับผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกีตตีหลายประการ ที่แสดงว่าผู้แต่งเรื่องทั้งสองเป็นผู้แต่งคนเดียวกัน ดังตารางเปรียบเทียบข้อมูลผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกีตตี กับโคลงกลบทศิริวิบุลกีตตี ดังนี้

กลอนกลบทศิริวิบุลยิตี	โคลงกลบทศิริวิบุลยิตี
1. ประวัติผู้แต่ง ...<u>ข้าชื่อ</u>^๑เขียนชื่อจงนามหมาย ถ้าไว้ชื่อลือว่าชายไว้ศักดิ์ศรี <u>พระบันฑู</u>^๒ลบันเทิงพระไทยทวี <u>ตั้งยศ</u>แสง<u>แต่งยศศรีหลวง</u>^๓<u>ปรีชา</u> <u>พินิจ</u>^๓ดูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง ตามทำนองต้องตำแหน่ง<u>เป็น</u>^๔<u>ไพร่</u>หา แจ้งชื่อรรถจัดซึ่งองค์ข้าตกมา ยกคางยังคาลาชักบาฬี (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166)	1. ประวัติผู้แต่ง ๑ <u>ข้าพระชื่อ</u>^๑<u>แข่ง</u>^๑<u>ผู้</u> <u>อะนุสอน</u> เดิมแรกเมืองเกิดคอน แห่งข้า <u>สงขลา</u>^๕นอกนคร ถิ่นทิศ นาม<u>ชื่อ</u>บุญ<u>เล้ง</u>^๑ท่า ท้าวทุกแถว (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 37) ๑ <u>เป็น</u>ข้ามงูกงกั่ว ทรงฤทธิ์ <u>พระบันฑู</u>^๒<u>ตั้ง</u>^๒<u>นาม</u> <u>ยศ</u>^๒<u>ได้</u> <u>หลวง</u>^๓<u>ปรีชา</u>^๓<u>พินิต</u> <u>ตั้ง</u>^๓<u>ชื่อ</u> <u>เป็น</u>^๔<u>ไพร่</u>^๔แล้วตรัสใช้ โปรดได้เอนดู ๑ <u>กลบท</u>^๕<u>แปดสิบ</u>^๕<u>แก้</u> <u>หก</u>^๕<u>อรรถ</u>^๕ <u>กลอัน</u>^๖<u>ที่</u>^๖<u>ผู้</u>^๖<u>สิบ</u>^๖<u>ดู</u> <u>แต่ง</u>^๖<u>ไว้</u> <u>โคลง</u>^๗<u>ผู้</u>^๗<u>สิบสาม</u>^๗<u>จัด</u> <u>แจ้ง</u>^๗<u>ครบ</u> กลอรรถจัดแปลได้ ถิ่นทุกคำ (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 39-40)
2. มีการใช้คำภาษาถิ่นได้ (กลบทชื่อ สิงโตเล่นหาง) ... ให่ว่ายเวียนเปลี่ยนกายสายกระแสน ย่อมชุ่มแซ่ในภาพ<u>หงบ</u>^๗เจียบเหงา (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 182) (กลบทชื่อ ตะเข็บไต๋ซอน) ... ละมดละมั่งพะวังพะวงกะ<u>งม</u>^๘<u>สั่ง</u> (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 182)	2. มีการใช้คำภาษาถิ่นได้ ปัญญา<u>กะ</u>ได้ สือสง ไชยแอ แสนกับ<u>ตั้ง</u>^๙<u>จำ</u>^๙<u>หน่ง</u> นิกไว้ โปรดท่านปิตุมานพษ์ พันธุ อีกบุตรภรรยาได้ สัตว์ให้สุขเกษม (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 41)

ข้อมูลศึกษา

1. จากหนังสือทั้งสองเรื่องมีข้อมูลของผู้แต่งที่ตรงกัน คือ ผู้แต่ง ชื่อ แข่ง เป็นไพร่ในพระบันฑู และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นที่หลวงปรีชาพินิต โดยในกลอนกลบท เขียนปรีชาพินิจ ในโคลงกลบทเขียน ปรีชาพินิต

2. ในส่วนของบรรดาศักดิ์ ข้อมูลเดิม เปลื้อง ณ นคร (2527: 193-195) นิติยา กาญจนวรรณ (2515: 256) และ Dhurakij Pundit University (2008) กล่าวถึงนามบรรดาศักดิ์ของผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ว่า **หลวงศรีปรีชา** (เซ่ง) แต่เมื่อพบข้อมูลใหม่ คือ โคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์ที่ผู้แต่งระบุนามบรรดาศักดิ์ของตนว่า **หลวงปรีชาพินิต** จึงย้อนกลับไปดูบรรดาศักดิ์ที่ระบุไว้ในกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์พบคำ **หลวงปรีชาพินิจ** โดยมีกลอนในวรรคส่งว่า “ตั้งยศแสงแต่งยศศรีหลวงปรีชา” แล้วมีคำว่าพินิจไปอยู่ในวรรคสดับของบทต่อไปว่า “พินิจดูภูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง ตามทำนองต้องตำแหน่งเป็นไทรหา”

หากพิจารณาจากคำกลอนในวรรคส่งข้างต้น มีคำว่า**ตั้งยศแสง** หมายถึง ตั้งยศให้**ประจักษ์** (แสง = ความสว่าง สิ่งที่ทำให้ดวงตาแลเห็น แผลเอาความว่า “ประจักษ์”) **แต่งยศศรี** หมายถึง พระราชทานยศอันเป็น**ศิริมงคล** (ศรี = ศิริมงคล) ความโดยสรุป คือ พระราชทานยศว่า **หลวงปรีชาพินิจ** ให้เป็นศิริมงคลเป็นที่ประจักษ์ ทั้งเมื่อดูความหมาย “ปรีชาพินิจ” หมายถึง การพิจารณาอย่างเชี่ยวชาญ หรือ “ดูแม่น” นั้นเอง ซึ่งนามบรรดาศักดิ์สอดคล้องกับผู้ทำหน้าที่เป็นไทร แม้ในบทกลอนยังกล่าวว่า “(พินิจ) ภูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง ตามทำนองต้องตำแหน่งเป็นไทรหา”

3. ในโคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์ ผู้แต่งระบุว่า ตนเกิดที่เมืองสงขลา จากการศึกษาพบว่า มีคำภาษาถิ่นได้ปรากฏอยู่ในกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ คือ คำว่า **หงบ**⁷ หมายถึง สงบลง⁵ สร้าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มูลนิธิร่วมพัฒนาภาคใต้ และสถาบันทักษิณคดีศึกษา 2551: 460) และคำว่า **มุสัง**⁸ (หรือมุสัง) หมายถึง ชะมด หรืออีเห็น (มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา 2546: 246) ส่วนในโคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์ มีคำที่เขียนตามลักษณะการออกเสียงของคนถิ่นใต้ ในคำว่า **จำหน่ง** ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงว่า **จำนาง**

จากข้อมูลการใช้คำศัพท์และการออกเสียงตามสำเนียงภาษาถิ่นใต้

น่าจะเป็นสิ่งยืนยันสอดคล้องกับที่ผู้แต่งระบุไว้ในโคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์ว่า ตนเป็นชาวเมืองสงขลา

4. ผลงานของผู้แต่ง ในโคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์ ผู้แต่งระบุว่าตนได้แต่งกลบทไว้ 86 บท ฉันท์กลบท 20 บท และโคลงกลบท 23 บท

กลบท 86 บท (ชนิด) คงเป็นกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ ส่วนฉันท์กลบท 20 บท (ชนิด) ยังไม่ทราบว่าปรากฏอยู่ ณ ที่ใด สำหรับโคลงกลบท 23 บท (ชนิด) ปรากฏอยู่ในหนังสือชุดคำในหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ฉบับที่ได้นำมาศึกษา

สมัยของผู้แต่ง

ทั้งในกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์และโคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์มีความเชื่อมโยงบ่งบอกสมัยของผู้แต่ง ดังนี้

กลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์	โคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์
1. เหตุการณ์แวดล้อมบ่งบอกสมัยผู้แต่ง (กลบทชื่อกลอนลิลิต) ... แล้วพระองค์จึงเอื้อน โองการเอื้อนเล่าฝัน ที่แจ่มจันทรแจจจอรรถ โดยศุภสวัสดิ์นี้มีตร ให้แจจจจรโดยจริง พระโหรยิ่งปรีชา แจจจลักษณ์าสุนีน น้อมปฏิทินลงกาง ¹⁰ ... (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 174)	1. สมัยของผู้แต่ง ๑ มวยุรัตนแก้ว โกสินทร์ ¹¹ นามเดิมบไครยีน เรียกร้อง อาจารย์เซ่งทั่วดิน แดนประเทศ เพราะรวบรัฐธรรมพรวง เหตุด้วยปรีชา (หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 38) ๑ พันสองร้อยสิบห้า ศักราช ¹² มักภูเสาววัฒมาส บอกไว้ จาตุรัสติติราช สุขปักข์ อาทิตยวาระได้ จบสิ้นเสร็จจลง (หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 41)

ข้อมูลศึกษา

1. ตามข้อสันนิษฐานเดิมว่ากลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ แต่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยหลวงศรีปรีชา (เซ่ง) ซึ่งเป็นโหรในพระบัณฑูร คือเจ้าฟ้ากุ้ง ข้อสันนิษฐานดังกล่าว อาจมีที่มาจาก เนื้อความที่ปรากฏอยู่ใน

กลอนกลบทศิริวิบุลยคติ ตอนที่ผู้แต่งพรรณนาพระคุณของพระบัณฑูรว่า

“นอบคุณจอมน้อมคุณเจ้ายุทธยา เป็นจอมหลักปักจุนหล้าโลกการ
ปานโมลินปิ่นเมืองเลิศประเสริฐสิทธิ์ เพียงเทพวงศ์พงศ์เทวิศมหิศร”

(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166)

เนื้อความตอนนี้กล่าวถึงพระคุณของพระบัณฑูร โดยมีคำที่ชวนให้
เข้าใจว่า ผู้แต่งแต่งเรื่องนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ “นอบคุณจอมน้อม
คุณเจ้ายุทธยา” (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166) แต่เมื่อมีเนื้อความ
จากโคลงกลบทศิริวิบุลยคติ มาชี้ชัดว่า ผู้แต่งเป็นคนเมืองสงขลาที่มาอยู่ใน
กรุงรัตนโกสินทร์ จึงทำให้เกิดความคิดใหม่ว่า คำ “ยุทธยา” หรือ อยุธยา
สามารถหมายถึงกรุงรัตนโกสินทร์ หรือกรุงเทพฯ ได้เหมือนกัน เมื่อศึกษา
จากประวัติชื่อกรุงเทพฯ ดังที่ Sarakadee Lite (2540) กล่าวว่า

สมัยรัชกาลที่ 1 พระราชทานนามว่า “กรุงรัตนโกสินทร์ อินทโยธ
ยา” สมัยรัชกาลที่ 3 ทรงแก้พระนามพระนครเป็น “กรุงเทพมหานครบวร
รัตนโกสินทร์มหินทอยุธยา” สมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเปลี่ยนคำว่า “บวร” เป็น
“อมร” เปลี่ยนคำว่า “มหินทอยุธยา” เป็น “มหินทรอยุธยา”

อนึ่ง ในฉันทสรวैयाกลองวินิจฉัยเภา พระนิพนธ์สมเด็จพระปรม
านุชิตชิโนรส และแต่งโดยพระยาบำเรอบริรักษ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ก็ได้กล่าว
ถึงการให้ราษฎรตีกลองร้องทุกข์ เพื่อให้ตุลาการระมัดระวังพิจารณาตัดสิน
คดีความให้เที่ยงธรรมไม่เห็นแก่การโลกเอาสินบนไว้ตอนหนึ่งว่า

๑ หวังสืบซึ่งสารสาสน์ ขัตติยราชประเพณี

ในพระนครศรี

อยุธยาอารมย์

(นิตยา ธัญญาณชัย 2565: 100)

ความว่า การออกกฎให้ราษฎรตีกลองร้องทุกข์นี้ หวังจะให้เป
ระเพณีของกษัตริย์ในพระนครศรีอยุธยาอารมย์ สืบต่อกันไปอย่าให้
สูญหาย ซึ่งคำว่า “พระนครศรีอยุธยาอารมย์” ในที่นี้ย่อมหมายถึง
กรุงเทพมหานคร นั่นเอง ดังนั้น คำว่า “ยุทธยา” ในกลอนกลบทศิริวิบุล

กิตติ์ที่ว่า “นอบคุณจอมน้อมคุณเจ้ายุทธยา” จึงหมายถึง กรุงเทพฯ หรือ กรุงเทพมหานครได้อีกนัยหนึ่ง

2. เหตุการณ์แวดล้อมบ่งบอกสมัยผู้แต่ง ในกลอนกลบทศิริวิบุลยิตดี กล่าวถึงโหราทำนายฝัน โดยเริ่มจาก “**น้อมปฏิทินลงกาง**¹⁰” (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 174) เมื่อศึกษาเรื่องการพิมพ์ปฏิทินในประเทศไทย ปรากฏว่า “การพิมพ์ปฏิทินมีขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทย ในปี พ.ศ. 2385 (สุกัญญา สุตบรรพต 2547: 23) ดังนั้นการแต่งกลอนกลบทศิริวิบุลยิตดี น่าจะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2385 เป็นต้นมา สอดคล้องกับผู้แต่งระบุไว้ในโคลงกลบทศิริวิบุลยิตดี ว่าตนเป็นคนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

3. เมื่อพิจารณาโคลงกลบทที่แต่งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พบว่ามีโคลงกลบทบางบทในโคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ แต่งด้วยกลบทอักษรสามหมู่ กลบทอักษรล้วน และกลบทสกดแคร์ ทั้งบางบทในประชุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ก็มีโคลงกลบทสารถิ์ขัรบถ ซึ่งมีฉันทลักษณ์เหมือนกับโคลงกลบทสกดแคร์ นับว่าโคลงกลบทดังกล่าวกับโคลงกลบทศิริวิบุลยิตดี เป็นที่นิยมร่วมสมัยกัน ดังตัวอย่าง

โคลงนิราศสุพรรณ	โคลงประชุมจารึกวัดพระเชตุพน
ชื่อ อักษรสามหมู่ ๑ ตระเวนไพร่ร้ายร้องกร่อ กร้อกรอ แอแอแอ้อ้ออ พญาลอส้อล้อลล กรอดกรอดกรอดกรอดข้อง	กร้อกรอ เลียบร้อง เคล้ำคู่ อยู่แฮ กระรอกเดินเล่นกระแต (สโมสรสุนทรภู่ 2509: 87)

โคลงนิราศสุพรรณ	โคลงประชุมจารึกวัดพระเชตุพน
ชื่อ อักษรล้วน = นิยมอักษร ๑ แจ้วแจ้วจกจันจ้ำ จับใจ หรั่งหรั่งเรื้อยเรไ ร่าร้อง แซงแซวส่งเสียงใส ทราบโสด แหงนง้นนิกนุชน้อง นิมเนื่อนวลนาง (สโมสรรสุนทรภู์ 2509: 48)	
ชื่อ สกัตแดร์ ๑ หนาวลมห่มผ้าห่อน หายหนาว ฟ้าพร่าน้ำค้างพราว พร่างฟ้า เด่นเดือนเกลื่อนกลาดดาว ดวงเด่น ใจเปล่าเศร้าขบหน้า นึกน้องหมองใจ (สโมสรรสุนทรภู์ 2509: 74)	ชื่อ สารถีชัยรด = สกัตแดร์ ๑ แฉวเขตต์ตะวันตกข้าง เขตต์แฉว นันนา น้ำช่วงหน้าวัดขาย ช่วงน้ำ ก่อนนวนเนื่องเนินแนว นวนก่อ อิงเอย ดูลิวตระหลอดน้ำล้า ลิวดู (บ้านกลอนน้อย 2557: 1)

4. พระบันฑูรที่ผู้แต่งกล่าวถึงทั้งในกลอนกลบทศิริวิบุลกิตติ์ และ โคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ควรจะเป็นพระบันฑูร หรือสมเด็จพระบวรราช เจ้าพระองค์ใด

ข้อมูลศึกษา

1. หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) ผู้แต่งโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ระบุว่า แต่งโคลงดังกล่าวเสร็จ เมื่อ จ.ศ. 1210¹² (พ.ศ. 2391) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 (31 มีนาคม 2330-2 เมษายน 2394) (เปลื้อง ณ นคร 2527: 381) แสดงว่าผู้แต่งยังอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3

2. ปีที่แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกิตติ์ น่าจะไม่ก่อน พ.ศ. 2385 เพราะในกลบทดังกล่าวมีการกล่าวถึงการปฏิบัติทิน ซึ่งมีการพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2385

3. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อปี พ.ศ. 2375-2392 (เกรียงไกร พัฒนะโชติ 2014) ช่วงเวลาดังกล่าวจึงสอดคล้องกับการจารึกกลอน

กลบทศิริวิบุลยคติ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้น หลวงศรีปริชา (เซ่ง) หรือหลวงปริชา พิณิจ หรือหลวงปริชาพิณิต จึงน่าจะรับราชการอยู่ในพระบันฑูร หรือสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (พ.ศ. 2367-2375) รัชกาลที่ 3 หรืออาจจะ เป็นสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (พ.ศ. 2352-2360) สมัยรัชกาล ที่ 2 (สุนิสา มั่นคง และ สิทธิชัย พุดดี 2549: 22, 27)

บทสรุป

การพบหนังสือbudคำที่จารเรื่องโคลงกลบทศิริวิบุลยคติดี จากหอสมุด แห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ทำให้ได้ทราบข้อมูลใหม่ทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง หนึ่งกับกลอนกลบทศิริวิบุลยคติดี ซึ่งเดิมทราบแต่เพียงว่า ผู้แต่งชื่อหลวงศรี ปริชา (เซ่ง) โดยมีผู้สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นกวีสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รับราชการเป็นโหรในพระบันฑูร คือ เจ้าฟ้ากุ้ง (เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศไชยเชษฐ สूरยวงศ์) แต่จากการปริวรรตและศึกษาเรื่องโคลงกลบทศิริวิบุลยคติดีทำให้ ได้ทราบข้อมูลใหม่ ดังนี้

1. มีวรรณกรรมเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏ ณ ที่ใดมาก่อน คือ โคลงกลบทศิริวิบุลยคติดี จารอยู่ในหนังสือbudคำ เก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ กาญจนาภิเษก สงขลา
2. โคลงกลบทศิริวิบุลยคติดี กับกลอนกลบทศิริวิบุลยคติดีต่างมีเนื้อ เรื่องจากศิริวิบุลยคติขาดก
3. ผู้แต่งมีนามเดิมว่า เซ่ง หรือบุญแสง เป็นคนเดียวกับผู้แต่งกลอน กลบทศิริวิบุลยคติดี
4. ผู้แต่งเป็นชาวเมืองสงขลา
5. ผู้แต่งได้เข้าไปรับราชการในกรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ) ผู้คน เรียกขานกันว่า อาจารย์เซ่ง เพราะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รอบรู้ธรรม

6. ได้รับราชการเป็นโหรในสมเด็จพระบรมราชเจ้า น่าจะเป็นสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักราชดิพลเสพ หรือสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ซึ่งจะต้องศึกษาต่อไป

7. บรรดาศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน คือ หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) หรือ หลวงปรีชาพินิจ (เซ่ง) เดิมว่า หลวงศรีปรีชา (เซ่ง)

8. ผลงานกวีมี 3 เรื่อง คือ กลอนกลบท 86 ชนิด (กลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์) ฉันทกลบท 20 ชนิด (ยังไม่เคยพบจากที่ใด) และโคลงกลบท 23 ชนิด คือ โคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์

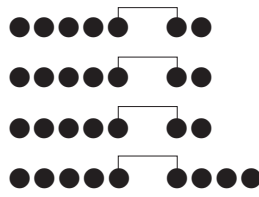
การค้นพบข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่งและสมัยของผู้แต่งเรื่องกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ชัดเจนมากขึ้น นำไปสู่การศึกษาสืบค้นในแง่มุมต่างๆ นอกจากนั้นยังทำให้มีตำรากลบทไทยเพิ่มขึ้นเป็น 4 เรื่อง จากเดิมมีเพียง 3 เรื่อง คือ จินตามณี กลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ และประชุมจารึกวัดพระเชตุพน ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่า โดยเฉพาะในด้านการร้อยกรองถ้อยคำอันเป็นศิลปะชั้นสูง ควรแก่การศึกษาต่อไป

โคลงกลบท 23 ชนิด

โคลงกลบทและโคลงกระทู้กลบท จำนวน 23 ชนิด ดังนี้

1. ชื่อ บุพพจี

๑ สมเด็จพระเจ้า จอมกุ
ครองราชย์สมบัติ ดู ตั้งแก้ว
ปราบปรามหมู่ศัตรู ไตรทิศ
พระเดชเดชาแผ้ว ผ่องด้วยพุทธญาณ

(หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 5)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับให้ซ้ำเสียงพยัญชนะในคำที่ 5-6 ทุกบาท

2. ชื่อ สทิตพันทินิต

๑	เป็รื่องปราดบ่เทียบผู้	เทียมองค์	●●●●●●●●
	เป็รื่องยศบ่มีียง	ยิ่งได้	●●●●●●●●
	เป็รื่องเดชดุจขงค์	ธตวรรษ	●●●●●●●●
	เป็รื่องฤทธิ์ราเมศไท้	เที่ยงแท้ฤทธาน	●●●●●●●●●●

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 5)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1 ซ้ำกันทุกบาท

3. ชื่อ ต่อตาม

๑	ลือพระเดชกีก้อง	กิตติคุณ	●●●●●●●●
	คุณท้าวไตรภพจุล	จักรหล้า	●●●●●●●●
	จักรหล้าเปรียบดังจุล	จักรพรรดิ	●●●●●●●●
	จักรพรรดิพระเดชเจ้า	แจดแจ้งจักรวาล	●●●●●●●●●●

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 6)

กลบทชนิดบังคับคำ คำซ้ำข้ามวรรค บังคับซ้ำคำที่ 7 บาทแรก กับ คำต้นบาทที่ 2 และซ้ำคำที่ 6-7 ในบาทที่ 2-3 กับคำที่ 1-2 ในบาทต่อไป

4. ชื่อ ซ้ำสองแสนง

๑	ลือ จบจบทั่วสิ้น	ตรีภพ	● ●●●●●●●
	ชา พระเดชเดชลบ	เลิศแล้ว	● ●●●●●●●
	ปรา รรรมท้าวจบ	ไตรจักร	● ●●●●●●●
	กฎ ยิ่งยงกว่าแก้ว	กอปรด้วยขันตี	● ●●●●●●●

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 7)

กลบทชนิดบังคับคำ คำซ้ำในวรรคเดียวกัน บังคับกระทุ้ 1 คำต้นบาท และซ้ำคำ 2 คำ ในแต่ละบาท ไม่บังคับตำแหน่งคำ

5. ชื่อ ตริพจน์ระดับ 3 อักษร

๑ ครองราชย์เรืองรุ่งแล้ว เลิศไทย

ชวนชักชาติเวไนย

ผ่องแผ้ว

ขึ้นสู่สัควิสัย

สุขยิ่ง

เป็นมคณายกแก้ว

ล่องแล้วเลิศปาง

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 8)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงพยัญชนะ เรียงกัน 3 คำทุกบาท ไม่บังคับตำแหน่งคำ

6. ชื่ออักษร 3 หรืออักษรสามหมู่

๑ พระเนื้อทองทองท้อง ปฐพี

จบทั่วภพธานี

นี่

เลิศล้ำล้ำดี

ที่สุด

ข้าศึกสลิสลี้

หลีกด้วยบุญหลัง

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 8)

กลบทชนิดบังคับวรรณยุกต์ บังคับให้มีคำผันวรรณยุกต์ 3 เสียง เรียงกันอยู่ทุกระวรรค เสียงวรรณยุกต์ที่มาเรียงอาจเป็นสามัญ เอก โท, เอก โท ตรี, โท ตรี จัตวา ไม่บังคับตำแหน่งคำ

7. ชื่อ ยัตติกังค์

๑ ท่านท้าวยศกิติ์ผู้ ก่อพงศ์

คือราชพระปิตุทรง สวัสดิ์ไท้

จำเริญสุขดั่งองค์ อมเรศ

สองกับราชบุตรได้ สุขสร้างสมภาร

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 9)

กลบทชนิดบังคับอักษรวิธี บังคับให้มีการเขียนคำที่ไม่จบคำหรือความในแต่ละวรรค

8. กระตุ้นโมครล้น

ไอ	ไอพระโศกเศร้า	แสนทรง	● ● ● ● ● ●
โอ	ออกอ้างว้างวงศ์	วากเว	● ● ● ● ● ●
เอา	เอาอัดทรวงทรง	สุดโศก	● ● ● ● ● ●
อ่า	อึกอ้อไอเอ	เอียงแฉ้วองค์เอย	● ● ● ● ● ● ● ●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 9)

กลบทชนิดบังคับคำ ให้ใช้คำครุทุกคำทั้งบท

9. กระตุ้นโม แต่เป็นหัตถิเอกทนต์

๑ อะหฺมู	◁	อมเรศไให้	พลอยหวน
		อำมาตย์ชวน	ชอกช้า
		ขัตติยญาติชวน	วิโยค
		ราษฎรล้า	ร่าให้โหยหวน

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 13)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1-2 เป็นคำเดียวกันนำทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

10. ชื่อ นาคพันธ์

๑ พระ	◁	นั่งที่แท่น	▷	แก้ว	กำสรวล
พระ				ครวญ	โศกเศร้า
พระ				ยวน	วิโยค
พระ				เคล้า	เนตรคล้อยครวญคะเน

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 14)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1-4 เป็นคำเดียวกันทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

11. นาคพันธ์อลงกต

๑ พระทรงกำสรดให้	คร่ำครวญ	●●●●●●●●
ครวญคร่ำรำเรรวน	โศกเศร้า	●●●●●●●●
เศร้าโศก(สุর্থ)จักจวน	จิตขาด	●●●●●●●●
ขาดจิตอาลัยเจ้า	จักรแก้วบิตุรงค์	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 14)

กลบทชนิดบังคับคำ ซ้ำคำถ้อยหลังข้ามวรรค บังคับซ้ำคำถ้อยหลัง 2 คำท้ายบาทแรก กับ 2 คำหลังทุกบาท เหมือนกับนาคเกี้ยวกระหวัด

12. พันธิบท

๑ บิตุรงค์ทรงล่วงแล้ว	นานกาล	●●●●●●●●
พระขึ้นรินบานทาน	แบ่งให้	●●●●●●●●
คุณบุญถึงบิตุমান	นานเนิน	●●●●●●●●
โศกโศกเศร้าไม่ได้	จอดจ้องจักรพวงค์	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 15)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงสระ และเสียงพยัญชนะตัวสะกด โดยให้ใช้คำที่มีเสียงสระเดียวกัน และมีมาตราตัวสะกดมาตราเดียวกันในคำ 2 คำที่ติดกันในวรรคหน้าของทุกบาท ไม่บังคับตำแหน่งคำ

13. กระทุ้โพธิสัตว์ ชื่อ เมธีประดิษฐาน

๑ โพ หน่อนาถเนื้อ	รุ่มโพ	●●●●●●●●
ธิ เทียงปัญญาธิโก	ก่อสร้าง	●●●●●●●●
สัต แสนสุทธอุตตโม	ฤสัตว์	●●●●●●●●
โต ไต้เต้นเลกมล้าง	โลกแล้วใหญ่โต	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 16)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำแรกเป็นกระทุ้เดียว คำแรกของบาท

ที่ 1 บาทที่ 3 และบาทที่ 4 ซ้ำกับคำที่ 7 ส่วนคำแรกในบาทที่ 2 ซ้ำกับคำที่ 4 ในบาทเดียวกัน

14. กระทุ์โพธิสัตว์ ชื่อ กระวีจิตร

๑ สี่	{	เสร็จสำเร็จสิ้น	สมบูรณ์	๑ สี่	{	●●●●	●●
		เสร็จสำเร็จพูน	ผ่องฟ้า			●●●●	●●
		เสร็จทิพย์จำรูญ	เรืองรุ่ง			●●●●	●●
		เสร็จเทพไตรหรรษา	หลากแล้วชมบุญ			●●●●	●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 20)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคในลักษณะกระทุ์ ใช้คำเดียวกันร่วมกันทุกบาท และใช้คำที่ 2 เป็นคำเดียวกันร่วมกันทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

15. ศัทปโสฬส

๑ พระชมสมบัติแท้	เทพอนันต์	●●●●●	●●
นางนาฏชาติสุวรรณ	แว่นแก้ว	●●●●●	●●
โฉมเอกเฉกเฉิดฉัน	ฉายฉาด	●●●●●	●●
นับหมื่นพันผ่องแผ้ว	เลิศแล้วลักขณา	●●●●●	●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 21)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงสระเดียวกันและเสียงพยัญชนะตัวสะกดมาตราเดียวกันในคำที่ 2-3 ของทุกบาท

16. ชื่อวีเชียรประดับ

๑ นางนางสอดทิพย์สร้อย	เชียวขาว	●●●●●	●●
นางนั้มพริ้มแพรวพราว	แวบวุ้ง	●●●●●	●●
นางนุชสุทธศิริดาว	ดวงเมฆ	●●●●●	●●
นางนาฏคาคาดำผะดุ้ง	สอดรู้้งแสงราย	●●●●●	●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 21)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคทุกบาท และบังคับคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันในคำที่ 2 ทุกบาท

17. นิยมอักษร

๑ เนื้อนิ่มนุ่มแน่นน้อย	หน้านวล	
ยืมย่องแย้มยียวน	ยั่วเย้า	
ซ้อยแซมซิดเซยชวน	ซูชิน	
รูปร่างรุ่งเรืองเร้า	เร้งร่อนราคริ่ง	

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 22)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงพยัญชนะเดียวกันตลอดทั้งบาท

18. อันนี้ชื่อ สกัตแดร์ แต่เป็น ทวดึงส์ประดับ

เนตร น้อยซ้อยชดให้	ชายเนตร	
น้อง นามุราชอักเรศ	ร่วมน้อง	
ส่อง สุธธิดุจครประเวศ	เนตรส่อง	
มา พบสบบุญต้อง	ติดเต้าตามมา	

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 23)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคในลักษณะกระทุ้ง คำที่ 1 เป็นคำเดียวกับคำที่ 7 ของแต่ละบาท ส่วนคำที่ 2-3 ของทุกบาทให้ใช้คำที่มีเสียงสระ และมีเสียงพยัญชนะสะกดมาตราเดียวกัน

19. กาพย์เพชรมังกร

กำหนดแต่ไม้โท มีได้กำหนดไม้เอก แต่นิยมให้กลอนต่องกัน ดุจบังคับกำหนด หนึ่งควรแต่งแต่บทคู่

๑ นางฟ้าจะแจ่มหน้า	แจ่มนวล	●●●●●●
ขับขานเสียงโอดครวญ	แจ้วเจื้อย	●●●●●●
มโหรียี่วนกวน	กาเมศ	●●●●●●
ส่งเสียงสำเนียงเรื้อย	เร่งให้ยวนกาม	●●●●●●
๑ นางร่ำตามเพลงร้อง	เรื่องสรวรรค์	●●●●●●
ภาพพร้องเพราะประจัญ	จิตแจ้ว	●●●●●●
ทับกระจับปี่บรร	เลงเพราะ ซอพาทย	●●●●●●
เจาะจิตเสียงปี่แก้ว	เจื้อยแจ้วจับใจ	●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 24)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับแต่ไม้โทและให้แต่งเป็นบทคู่

20. สกัตแดร่

๑ เขยชมสมบัติแก้ว	เขยชม	●●●●●●
พร้อมยี่งยอดอุดม	ยี่งพร้อม	●●●●●●
สุทธงามเทพงามสม	งามสุทธ	●●●●●●
ทิพรัตน์เทพบุตรล้อม	เลิศด้วยรัตนทิพย์	●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 26)

กลบทชนิดบังคับคำ คำคำถอยหลังในวรรคเดียวกัน บังคับคำที่ 1-2
ซ้ำกับคำที่ 6-7 ในบาทแรก บังคับซ้ำคำถอยหลังในคำที่ 1-2 กับคำที่ 6-7
ในบาทที่ 2-4

21. สิงหลคติ

๑ สัตถาสมเด็จท้าว	พุทธองค์	●●●●●●
แจ้งชาติชาตกยง	ยี่งไว้	●●●●●●
ว่าภิกขเวสงฆ์	ถ้วนรูป	●●●●●●
จำจิตแจ้งใจให้	หากรู้เรื่องความ	●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 26)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับให้นำคำภาษาบาลีมาเป็นกระหู่ประกอบ
การแต่ง

22. ชื่อว่านโลกุตรธรรมประโชติ

๑ อะ เอกเป็นพุทธแท้ เทียงองค์ ●●●●●● ●●
ระ ตัตราคขาดผง ผ่องแผ้ว ●●●●●● ●●
หัง หักซึ่งกำก แห่งจักร ●●●●●● ●●
สัม สุธรรประเสริฐแล้ว เลิศล้ำองค์เดียว ●●●●●● ●●●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 31)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับคำแรกเป็นกระหู่เดียว คำที่ 2 ในบาทที่
1, 3-4 และคำที่ 3 ในบาทที่ 2 เป็นพยัญชนะเสียงเดียวกับคำแรก

23. ชื่อโคลงขับไม้

๑ ข้าพระชื่อแข่งผู้ อนุสรณ์ ●●●●●● ผู้ ●●
เดิมแรกเมืองเกิดกอน แห่งข้า ●●●●●● กอน ●●
สงขลานครนอกนคร ถิ่นทิศ ●●●●●● คร ●●
นามชื่อบุญเส่งท่า ท้าวรู้ทุกแถว ●●●●●● ท่า ●●
๑ มาอยู่รตนแก้ว โกสินทร์ ●●●●●● แก้ว ●●
นามเดิมบิไกรยนิ เรืองกร้อง ●●●●●● ยนิ ●●
อาจารย์แข่งทั่วดิน แดนประเทศ ●●●●●● ดิน ●●
เพราะรวบรู้ธรรมพร้อม เหตุด้วยปรีชา ●●●●●● พร้อม ●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 38-39)

กลบทชนิดบังคับเสียงวรรณยุกต์ บังคับแต่เฉพาะไม้โท

บรรณานุกรม

เอกสารตัวเขียน

“โคลงสี่สุภาพและโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ฉันทสังเวทยกลองวินิจฉัยเภารี ทรัพย์ที่พระพุทธรเจ้าพระราชทานแก่พระราหุล.” บุตดำ. เส้นหาดาล. จำนวน 80 หน้า.

เอกสารตัวพิมพ์

กรมศิลปากร, 2519. **ชุมนุมตำรากลอนฉบับหอพระสมุดวชิรญาณะศิริวิบุลกิตติ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศึกษาภณพ์.

คล้าย ทรงบัณฑิตย, 2509. **ปฏิทิน 250 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2304-2555**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ลูก ส. ธรรมภักดี.

นิตยา วัฒนพานิชย์, 2565. **โคลงสี่สุภาพและโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ฉันทสังเวทยกลองวินิจฉัยเภารี ทรัพย์ที่พระพุทธรเจ้าพระราชทานแก่พระราหุล**. สงขลา: สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

เปลื้อง ณ นคร, 2527. **ประวัติวรรณคดีไทย สำหรับนักศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, มูลนิธิร่วมพัฒนาภาคใต้, และ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2551. **พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระชนมพรรษา 80 พรรษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มายมีเดีย จำกัด.

มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา, 2546. **พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

สโมสรสุนทรภู่, 2509. **นิราศเมืองสุพรรณ ฉบับสมบูรณ์ของสุนทรภู่**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุกัญญา สุดบรรทัด, 2547. **หมอบรัดเลย์กับการหนังสือพิมพ์กรุงสยาม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนิสา มั่นคง และ สิทธิชัย พุดดี, 2549. **กรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มจุดตะเกียง, 2553. **กลบทศิริวิบุลกิตติ์ วรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยา**. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <http://onknow.blogspot.com>.

เกรียงไกร พัฒนะโชติ, 2014. **ประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีไทยในประวัติศาสตร์พระเชตุพนวิมลมังคลาราม**. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.gotoknow.org>.

บ้านกลอนน้อย, 2557. **โคลงกลบทสารถิ์ขับริด (มังกรคาบแก้ว)**. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.homelittlegirl.com>.

หลักการประพันธ์ไทย (ลักษณะคำประพันธ์ไทย): กลบท, 2553. ค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2566, จาก <http://learnkaweethai.blogspot.com>

Dhurakij Pundit University, 2008. ประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.elsd.sru.ac.th>.

Sarakadee Lite, 2540. ถอดความหมาย ไขที่มาชื่อเต็มกรุงเทพฯ. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.sarakadeelite.com>.